

УДК 373.5:811.161.2

О. О. Сова,

методист відділу гуманітарних дисциплін ВШПО

Особливості викладання української мови і літератури в НУШ: деякі методичні зауваги

«Нова українська школа» спрямована на формування компетентностей та навичок учнів для їхнього подальшого розвитку як освічених та успішних громадян. Реформа передбачає перехід від запам'ятовування фактів до здобуття компетентностей, включаючи мовну, соціальні навички та інше. Освіта стає особистісно орієнтованою, сприяючи розвитку індивідуальних здібностей та інтересів кожної людини. Викладання української мови і літератури по-новому належить у НУШ особливе місце.

Ключові слова: реформа, Нова українська школа, ключові компетентності, особистісно орієнтована освіта, пріоритетні підходи, Всеукраїнська школа онлайн, «перевернуте навчання», інтегроване та проєктне навчання, формувальне оцінювання.

Sova O. O. Peculiarities of Teaching Ukrainian Language and Literature in NUS: Some Methodological Notes.

The New Ukrainian School aims to develop students' competencies and skills for their further development as educated and successful citizens. The reform involves a shift from memorizing facts to acquiring

competencies, including language one, social skills, etc. Education is becoming personality-oriented, promoting the development of individual abilities and interests of each person. Teaching Ukrainian language and literature in a new way has a special place in the NUS.

Keywords: reform, New Ukrainian School, key competencies, personality-based education, priority approaches, All-Ukrainian Online School, flipped learning, integrated and project-based learning, formative assessment.

У 2023/2024 навчальному році одним із пріоритетних напрямів освітньої діяльності є продовження реформи загальної середньої освіти відповідно до Концепції «Нова українська школа» та впровадження її вже в 6 класі.

Для можливості формування ключових компетентностей і наскрізних умінь учнів необхідні зміни в організації освітнього процесу, що може здійснюватися в очному й дистанційному режимах або за змішаною формою, що поєднує їх.

Як відповідь на виклики, пов'язані ще з пандемією COVID-19, під час організації дистанційного та змішаного навчання більшість учителів обирали електронні освітні ресурси, що відповідали дидактичній доцільності, інформаційному наповненню та відповідності навчальній програмі. Цифрову платформу для організації освітнього процесу заклад ЗСО використовував самостійно з урахуванням технічних можливостей учителів та учнів.

Міністерство освіти і науки спільно з Українським інститутом розвитку освіти та Міністерством цифрової трансформації з метою забезпечення рівного доступу до якісної шкільної освіти для всіх українських школярів запустили освітню вебплатформу для дистанційного

та змішаного навчання «Всеукраїнська школа онлайн» (далі – ВШО). В умовах воєнного стану вона стала ще більш актуальною: використання навчальних матеріалів, розміщених на платформі, в освітньому процесі сприяє рівному доступу до освіти школярів, які перебувають на території України, у тому числі на тимчасово окупованих територіях чи за кордоном. Також ці освітні матеріали корисні для вчителів: для підготовки уроку чи організації змішаного навчання.

ВШО – це онлайн-ресурс з освітніми матеріалами, що пройшли експертизу та відповідають державним освітнім стандартам. Упродовж 3 років я була експертом уроків на платформі ВШО. Наразі на платформі розміщено освітні матеріали для учнів 5–11 класів, кожен урок складається з відеолекції тривалістю від 7 до 15 хвилин, конспекту уроку, тестових завдань, додаткових матеріалів. У межах курсу передбачено тематичне й підсумкове оцінювання. Усі матеріали відповідають державним програмам. Також на платформі є можливість відслідковувати навчальний прогрес учнів.

Активно запроваджуються в школах України та області й елементи «перевернутого навчання».

Це одна з форм змішаного навчання: як домашнє завдання школярі самостійно вивчають теоретичний матеріал, тобто основне засвоєння нового матеріалу відбувається вдома, а час класної роботи виділяється на виконання різноманітних завдань, вправ, практичних досліджень, індивідуальні консультації вчителя тощо. Як домашнє завдання учні можуть переглядати відповідні відеофрагменти з навчальним матеріалом, як-от: відеолекції ВШО, «Уроки української» Олександра Авраменка, візуалізоване роз'яснення «Відеорепетитора» Ганни Дем'яненко чи Анни Огойко на ресурсі «На всі двісті», фрагменти кіночи документальних фільмів з біографії письменника. Подобається учням НУШ сайт «Мова – ДНК нації» з язичками, за допомогою яких вивчають українську: пригадують основні правила правопису, дізнаються нові фразеологізми, синоніми, вчать правильно наголошувати слова, використовуючи ілюстрації, цікаві вправи, асоціації тощо. При перевернутому навчанні в класі час використовується на виконання школярами практичних завдань, вправ, обговорення художніх творів тощо.

Концепція НУШ пропонує також упроваджувати інтегроване та проєктне навчання. Це сприяє тому, що учні отримують цілісне уявлення про світ, адже вивчають явища з точки зору різних наук та вчать вирішувати реальні проблеми за допомогою знань із різних дисциплін.

Суть проєктної технології – стимулювати інтерес учнів до певної проблеми. У процесі проєктування вони міркують, дискутують, сперечаються – відбувається дослідницька робота, спрямована на самостійний пошук необхідної інформації. Учителю допомагає учням у пошуку необхідних джерел, координує їх роботу, підтримує та заохочує, підбадьорює та мотивує; забезпечує динамічну працю кожного учня в групі та групи в цілому.

Наприклад, шестикласникам можна запропонувати творчий проєкт «Пригодницька повість В. Нестайка „Тореадори з Васюківки”» як підсумковий урок із вивчення твору за певними завданнями в групах: «Ми – художники» (завдання групи – проілюструвати певний розділ книги); «Ми – бібліотекарі» (завдання – переконати прочитати книгу); «Ми – актори» (завдання – інсценізувати уривок із твору); «Ми – декоратори» (скласти перелік необхідних декорацій та реквізитів для інсценування уривка); «Ми – літературні критики» (написати статтю до шкільної літературної газети «Як отримати задоволення від прочитання повісті „Тореадори з Васюківки”»); «Ми – музиканти» (завдання – обрати мелодії, які відповідають характеру твору); «Ми – мовознавці» (проаналізувати мовні засоби, характерні для різних героїв).

При викладанні інтегрованих курсів «Літератури (українська та зарубіжна літератури)» чи мовно-літературного курсу, де поєднується українська мова, українська та зарубіжна літератури, пріоритетними

є інтеграція різних видів мовленнєвої діяльності; закладаються основи дослідницької діяльності в роботі з мовними та літературними явищами; відбувається становлення особистості учня як компетентного мовця і читача через залучення до загальнолюдських, національних культурних цінностей, читання творів української та зарубіжної літератур.

Інтегрований підхід до навчання мови й цих літератур дає змогу забезпечити емоційне, інтелектуальне, естетичне сприймання й усвідомлення учнями прочитаного. Залучення до навчального процесу текстів різних стилів, медіатекстів формує вміння розуміти інформацію та ефективно з нею працювати. Такий інтегрований курс дає змогу вирішувати на одному уроці завдання і мовної, і літературної освіти. Текстоцентричний підхід робить один текст основою для його аналізу, інтерпретації, оцінювання, обговорення актуальних проблем, тобто як для читацької діяльності, так і для таких видів діяльності, що пов'язані з процесом усного та письмового мовлення. Широко використовуються медіатексти, представлені такими видами: фільми, трейлери до фільмів, пісні, відеоігри, реклама (зокрема, графічний дизайн для різних товарів, соціальний плакат), обкладинки книжок, телевізійні шоу, журнали, газети, комікси, листівки, вебсайти, електронні листи тощо. У більшості медіатекстів автори використовують слова, графіку, зображення в друкованому, усному, візуальному чи електронному вигляді для передачі інформації та ідей, що сприймається учнями по-сучасному.

Уже звичним для учнів та педагогів Нової української школи стало формувальне оцінювання, яке допомагає «навчитися вчитися». Учень вчиться ставити конкретні цілі свого навчання, планувати, як їх досягти, вчиться самостійно знаходити та виправляти свої помилки, оцінювати свої успіхи та поразки, планувати шлях від невдачі до успіху. Учителю при такому підході можна порівняти з тренером у спорті. Він тренує спортсмена, а той відточує свою майстерність. Тренер підказує, як і над чим слід працювати більше. А на змаганнях спортсмен продемонструє результат і отримає в підсумку перемогу. Те ж саме у формувальному оцінюванні. Різниця лише в тому, що формувальне оцінювання в школі навчає змагатися учня із самим собою, намагаючись стати сьогодні краще, ніж учора.

Щоб навчити цього дітей, учитель має ставити чіткі цілі, яких треба досягти у вивченні кожної теми та постійно оцінювати, чи вдалось заплановане. Здобувачі освіти усвідомлять власне просування в навчанні.

Таким чином, учні мають можливість відчувати відповідальність за своє навчання, що безпосередньо впливатиме й на якість їхніх результатів. У цьому найбільша цінність формуального оцінювання, а ще при такому підході школярі постійно вчать оцінювати себе самостійно.

Наприклад, учні виконують тестове завдання, перевіряють його за наданим вчителем еталоном, а потім ставлять собі оцінку за тією шкалою, яка застосовується у класі (це можуть бути і звичайні оцінки, й описові характеристики, і певні позначки). Щоб навчати учня оцінювати себе правильно, педагог виставляє власну оцінку. Якщо вони не збігаються, учитель пояснює, що вплинуло на це.

Окрім того, учні оцінюють один одного в парах або в роботі у групі. Педагог дає критерії, щоб навчити школярів оцінювати. Наприклад, для оцінювання виступів інших груп можуть бути такі: «Чи відповідав виступ темі?», «Чи була у виступі нова інформація, яку група знайшла

самостійно?», «Чи вдалося групі зацікавити матеріалом інших?». Оцінювання за таким форматом може бути за шкалою «так/ні», або «цілком/не повністю/ні», або ж за іншою шкалою, про яку домовляться педагог та учні. Ще однією цінністю такого оцінювання є те, що діти перестають боятися помилятися.

Зауважимо, що Нова українська школа дозволяє сформувати таких школярів, які не бояться ставити запитання, виступати перед аудиторією (класом), вільно висловлювати власні думки, терпимо ставитися до міркувань інших.

НУШ – це справді та школа, у якій хочуть навчатися сучасні школярі, це школа для дітей.

Література

1. Дистанційне навчання: виклики, результати та перспективи. Порадник. З досвіду роботи освітян міста Києва : навч.-метод. посіб. / упоряд. І. П. Воротникова, Н. В. Чайковська. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 456 с.
2. Дистанційне та змішане навчання в школі : путівник / упоряд. І. П. Воротникова. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 48 с.
3. Всеукраїнська школа онлайн. URL: <https://lms.e-school.net.ua/>
4. Організація дистанційного навчання : метод. рек. / А. Лотоцька, О. Пасічник. Київ : 2020. URL: <http://surl.li/ckqz>
5. Нова українська школа. URL: <http://mon.gov.ua/2016/12/05/konczepczija.pdf>
6. Сова О. О. Компетентнісний підхід та його реалізація в навчанні української мови і літератури. *Пед. пошук*. 2022. № 3. С. 52–54. URL: <https://drive.google.com/file/d/1GrFqw-L37uRUsfteKHV0nuoph5EszFSb/view>

УДК 373.5:55

Н. В. Григор'єва,
завідувач відділу природничих дисциплін, старший викладач кафедри теорії
та методики викладання шкільних предметів ВШПО

Освітній потенціал природничої галузі щодо розвитку в учнів 5–6 класів компетентності навчання протягом життя

Проаналізовано передумови для розвитку в дітей ключової компетентності – навчання впродовж усього життя, які закладено в модельних навчальних програмах НУШ з інтегрованих курсів природничої освітньої галузі (5–6 класи).

Ключові слова: Нова українська школа, Державний стандарт початкової освіти, Державний стандарт базової середньої освіти, природничо-освітня галузь, вміння вчитися, ключові компетентності, навчання протягом життя, модельні навчальні програми.

Hryhorieva N. V. The Educational Potential of the Natural Sciences for the Development of Lifelong Learning Competence in Pupils of the 5th and 6th Grades.

The article analyzes the prerequisites for the development of children's key competence – lifelong learning, which are laid down in the model curricula of the New Ukrainian School for integrated courses in the natural sciences (the 5th and 6th grades).

Keywords: New Ukrainian School, State Standard for Primary Education, State Standard for Basic Secondary Education, natural science education, learning skills, key competencies, lifelong learning, model curricula.

Постановка питання. Проблема оволодіння учнями вмінням вчитися є традиційно актуальною, проте з упровадженням Концепції НУШ, нових Державних стандартів освіти, а також зважаючи на реалії шкільної освіти в умовах війни, його мета і засоби вирішення потребують нових підходів.

Реформування загальної середньої освіти спрямовано на переорієнтацію процесу навчання на розвиток особистості школяра, на навчання його самостійно оволодівати новими знаннями [6].

Під час дистанційного синхронного та асинхронного навчання переважна більшість учителів пропонують